

Graveskader efterlader ledningsnet ramponeret

En gyserhistorie har udspillet sig i ledningsnettet hos Vig Lyng Vandværk. Ikke mindre end 67 graveskader – omtrent 1 for hver 150 meter ledning – har vandværksbestyrelsen måtte håndtere. Det har tæret på både kræfter, tålmodighed og pengepung.

“Faktisk står vi tilbage med et ledningsnet, som er svækket og har tabt væsentligt i værdi. Vi er nødt til at fremrykke investeringer for 10 millioner kroner for at rette op på de skader, som graveentreprenøren har påført vores ledningsnet. Efter 67 ‘lappe-operationer’ over en strækning på cirka 10 km ledning, er det blevet meget sårbart”, lyder det fra Dorte Bøge Sørensen, formand i vandværket.

Fra Bruxelles til sommerhuse i Vig Lyng

Årsagen til miseren starter i Bruxelles og EU’s vandrammedirektiv, der foreskriver, at offentlige forsyninger senest 2027 skal implementere spildevandsplaner. Det betyder, at store kloakeringsprojekter er sat i søen over hele landet.

Også i Odsherred Kommune, som i 2019 præsenterede Vig Lyng Vandværk for det forestående kommunale kloakeringsprojekt i det sommerhusområde, som vandværket forsyner med vand.

“På et ledningsejermøde, hvor Odsherred Kommune, Odsherred Forsyning og entreprenøren - Aarslev - og os fra Vig Lyng Vandværk deltog, fik vi en noget bizar besked. Man foretrak, at vores ledningsnet blev udskiftet og indmålt ved samme lejlighed. Begrundelsen var, at det ville være meget nemt at komme i

gang med projektet, og underforstået betød ‘nemt’ i denne sammenhæng, at entreprenøren så ikke skulle bruge kræfter på at bede om ledningsoplysninger – og foretage prøvegravninger – inden arbejdet gik i gang”, fortæller Dorte Bøge Sørensen.

Ledningsnettet er digitaliseret

Vandværket i Vig Lyng har været nogle af de første, der har digitaliseret ledningsnettet. Ledningernes placering er optegnet med X og Y-koordinater, men Z-koordinatet, som angiver dybden, er ikke registreret, da kravet udelukkende gælder nye ledninger, som lægges efter juni 2023.

“Men det retfærdiggør ikke, at entreprenøren ikke følger den gældende grave-norm og LER-loven. Jeg må sige, at jeg er overrasket over, hvor præcist ledninger ligger i jorden i forhold til de analoge tegninger, som digitaliseringen har taget afsæt i”, siger Dorte Bøge Sørensen.

200 skydemuffer på 10 km ledninger

Dorte Bøge Sørensen forklarer, at etablering af ledninger både i projekterings- og gennemførelsesfasen er beskrevet i gravenormen (DS475 – norm for etablering af ledningsanlæg i jord) og LER-loven - og skal efterleves, som et grundvilkår i hele anlægsprojektet.

Vig Lyng Vandværk

Forbrugere: 450 - primært sommerhuse, men også nogle fastboende.

Udpumpet vand: 23.000 kubikmeter

Ledninger: 22 km

Kommune: Odsherred

“Ledningsnettet er vandværkets største, mest omkostningstunge og mest sårbare ejendom”.

“Desværre har vi oplevet, at den gode praksis med at tage hensyn til eksisterende ledninger er tilsidesat. Projektet har betydet 67 ledningsbrud, og vi har måttet montere 200 ekstra skydemuffer på 10 km ledning. Det svækker selvfølgelig vores ledninger”, forklarer Dorte Bøge Sørensen.

Opslidende og til tider konfliktfyldt

Hun lægger ikke skjul på, at de seneste år har været opslidende.

“Det er lige før, jeg vil sige, at vi i bestyrelsen undervejs har følt os lige så svækkede som vores ledningsnet. Vi er frivillige i et lille forbrugerejet vandværk og har færre ressourcer sammenlignet med et stort kommunalt forsyningselskab og en stor entreprenørvirksomhed. Man kan nemt føle, at man kommer i klemme. Først og fremmest er det ressourcekrævende at rykke ud hver gang, vores ledninger er blevet gravet over, blandt andet fordi både driftslederen og jeg er erhvervsaktive ved siden af at drive vandværket på frivillig basis. Det tærer på energien, for det er ikke altid, at dialogen er foregået med fløjlshandskerne på”, fortæller Dorte Bøge Sørensen.

Det har været bestyrelsens mål at holde fast i vandværkets rettigheder som ledningsejer og at sørge for at minimere tabet. Alle 67 skader er fotodokumenteret, og efter dialog har entreprenøren erkendt, at de var skyld i skaden. Det har været sliddet værd”, understreger Dorte Bøge Sørensen.

Entreprenør ændrede ikke adfærd

Samtidig undrer Dorte Bøge Sørensen sig dog over, at entreprenøren ikke har ændret adfærd undervejs. Ifølge vandværksformanden kan adfærden inddeles i tre hovedtemaer. Der har ikke været prøvegravet - eller den har været mangelfuld. Der er ikke udvist den nødvendige forsigtighed, for eksempel har gravemaskinens skovl gravet ind i fritlagte

vandledninger. Endelig er der etableret sugespidsler uden prøvegravning.

“Vi må konkludere, at der er gravet efter formodninger, og sagen er så grell, at eksperter og advokater vurderer, at vi kan politianmelde Odsherred Forsyning for hærværk på vores ledningsnet efter straffeloven. Dokumentation, som vi har indsamlet for de 67 episoder, taler for, at der er tale om en bagvedliggende kynisk kalkulation fra projektets parter, som måske er årsagen til, at den gældende gravenorm og lovgivning er tilsidesat. Anlægsprojektet gennemføres som en såkaldt partneringmodel, hvor bygherre og entreprenør deler henholdsvis over- og underskud, og med sådan en incitamentsstruktur så udsættes ledningsejernes ejendom markant”, siger Dorte Bøge Sørensen.

I Vig Lyng Vandværk har de dog besluttet at holde både politi og domstole udenfor. Det kommer til tage meget lang tid – og skulle vandværket vinde, kan sagsøgte vælge at anke domme, og så venter en ny tur i retten, inden sagen er afklaret.

“Det vil blive meget energi- og tidskrævende at gå i retten, og vi skal huske at bruge andelshavernes penge klogt. Det vil tage mange år, før sagen er afklaret – og så er der også den faktor, at vi kunne risikere at tabe sagen”, siger Dorte Bøge Sørensen.

Sagen fra Odsherred er meldt ind til Ledningsejerforum, som efter det oplyste er meget forargede og vil tage den op. Hvad det indebærer er endnu uklart.

Men Dorte Bøge Sørensen mener, at det er godt, at vi har LER-loven og gravenor-

Tv. Henrik Kofoed, driftsleder, og Dorte Bøge Sørensen, formand, ses ved gravearbejde.

men DS 475, men hun savner sanktionsmuligheder, hvis reglerne, som i Vig Lyng Vandværks tilfælde, ikke bliver overholdt.

Blev afvist af myndighed og forsyning

Undervejs har bestyrelsen forsøgt at få både Odsherred Kommune og forsyningen i tale.

“Vi har kontaktet kommunens grundvandsteam og borgmesteren, fordi vi var bekymrede for forurening af drikkevandet med de mange graveskader, der skete. Vi kontaktede også bestyrelsesformanden for Odsherred Forsyning for at drøfte problematikken med ham og for at lægge op til at finde mulige løsninger. Men desværre oplevede vi, at ingen af parterne havde lyst til at tage ansvar. Afvisningerne har også fyldt meget i vores register over frustrationer”, siger Dorte Bøge Sørensen.

Hvad så nu?

Dorte Bøge slår ud med hænderne og siger: “Skaden er jo sket - desværre - men vi håber, at vi kan være med til at åbne øjnene hos alle implicerede parter – spildevandsselskaber, kommuner, forbrugerejede vandværker og ledningsejerforum – så andre kan undgå at komme i samme situation som os”.

Efter at have spurgt andelshaverne, fremrykker vandværket nu investeringer i ledningsnettet.

“Andelshaverne mener, at der er bedst, at alle bidrager, så vi kan komme videre. Vi hæver ekstraordinært bidraget med 2.000 kroner plus moms pr. andelshaver. Det vil give os cirka. en million kroner om året at gøre godt med. Vi har en plan for udskiftningen af ledninger, og den vil vi følge. Og på et tidspunkt er vi så i mål”, slutter Dorte Bøge Sørensen. ■

Gode råd fra Vig Lyng Vandværk

- Deltag i ledningsejermøder, stil krav og læs referatet grundigt, fordi det bliver en del af præmissen for det kommende samarbejde.
- Organiser jer, så en af jer kan rykke ud. Både i forhold til almindelig dialog med entreprenøren, og hvis der sker graveskader.
- Hold fast i, at der findes en LER-lov og normer, der klart definerer krav, regler og god graveskik.
- Vær god til, at dokumentere skader, dialog og uenigheder.
- Udarbejd en tjekliste og opdater den i takt med, at I bliver klogere.
- Tag på kursus og få indblik i, hvad lovgivningen siger om blandt andet graveskader og gæsteprincip.
- Sidst men ikke mindst: Stå ude ved gravehullet, når og hvis, der opstår en skade. Hvis I ikke selv kan, så lav aftale med en ekstern partner, der har kendskab til ledninger og graveskader.
- Husk at få alle direkte omkostninger opgjort, hvis der sker en graveskade, som bygherren skal betale.
- Det er blandt andet antal timer, I eller ekstern part bruger på dokumentation, dialog ved gravehullet, kørsel frem og tilbage, vandspild og opdaterede ledningskort.

Graveskader

Hvem har ansvaret?

Hvem har ansvaret, når der sker en graveskade? Entreprenøren eller vandværket? Hvis parterne ikke kan blive enige, er det domstolene, der skal besvare spørgsmålet. Men så langt, når det sjældent.

I langt de fleste tilfælde kan det ikke betale sig for et vandværk at føre en retssag. Et forlig er ofte en økonomisk bedre løsning for vandværket, også selv om der er stærke formodninger om, at en retssag vil falde ud til vandværkets fordel.

Det skyldes, at en retssag er en lang og arbejdskrævende proces, der koster mange penge i advokatombkostninger og

ofte meget mere, end vandværket kan få tilkendt i erstatning.

LER 2.0 og graveskader

Når det ændrede Ledningsejerregister - LER 2.0 - bliver obligatorisk at bruge, nedsættes fristen for automatisk udlevering af ledningsdata til 2 timer (i stedet for fem dage som reglerne er p.t.).

Der kommer også skærpede krav til registrering af nye ledninger, der etableres.

Men grundreglerne som nævnt i tabellen skal man fortsat leve op til, hvis man vil undgå at have ansvar for graveskader.

Det nye ledningsejerregister bliver obligatorisk at bruge fra midten af 2023. ■

Vandværkets forpligtelser

I ledningsejerregisteret (LER) skal vandværket registrere interesseområder, hvor ledningerne ligger.

Vandværket skal inden fem dage oplyse entreprenøren om ledningernes placering.

Prøvegravning

Hvis entreprenøren efter en prøvegravning ikke kan finde ledningen, skal vandværket kvit og frit hjælpe entreprenøren med at påvise, hvor ledningen er placeret.

Uden prøvegravning

Beder entreprenøren vandværket om hjælp med at finde en ledning uden at have prøvegravet, skal entreprenøren selv betale vandværket for at få vandværkets hjælp til påvisning.

Entreprenørens forpligtelser

Entreprenøren skal forespørge i LER, før arbejdet starter.

Herefter skal entreprenøren indhente de nødvendige oplysninger hos vandværket.

Der må ikke graves, før ledningens placering er fastslået.

Prøvegravning

Hvis entreprenøren ikke kan finde ledningen ved prøvegravning, skal vandværket have en rimelig frist til at hjælpe med at påvise, hvor ledningen er placeret.